Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi
Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie
Year-Book „Petre Andrei" University from Iasi
Fascicle: Social Work, Sociology, Psychology
ISSN: 2248-1079
Coverd in: CEEOL, Index Copernicus, Ideas, RePeC, Socionet, Econpapers

EDUCATION FOR ACTIVE CITIZENSHIP. INTERGENERATIONAL COOPERATION STRATEGIESM

[EDUCAŢIA PENTRU CETĂŢENIE ACTIVĂ. STRATEGII DE COOPERARE INTERGENERAŢIONALĂ]

Oana JITARU

Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp: 81-93

Published by:
Lumen Publishing House
On behalf of:
„Petre Andrei" University from Iasi

Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategies

[Educaţia pentru cetăţenie activă. Strategii de cooperare intergenerațională]

Oana JITARU [1]

Abstract

The paper points to the need for synergistic action at the community level to develop active citizenship. The first educational strategy presented is combining education for active citizenship with family education. An original method, in the context of this strategy, is family-centered learning, which aims at linking social and civic resources of family members. The result is the empowerment of the family in the community and development of inter-family and intergenerational cooperation. It then highlights the role of schools in developing structured civic competence, according to the educational policies of the European Union. Finally, it promotes the idea of education-civic partnership that involves the synergistic action of the school, family and community through experiential strategies in line with the vision of society as a whole.

Keywords:

active citizenship, civic competence, family-centered learning, intergenerational education.

1 Oana JITARU – Lecturer Ph.D., "Petre Andrei" University from Iaşi, Faculty of Psychology and Educational Sciences, E-mail Address: oana_gavril2002@yahoo.com

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

Cuvinte cheie:
cetăţenie activă, competenţă civică, învăţare centrată pe familiei, educaţie intergenerațională.

Educaţia pentru democraţie – parteneriate civice

Noile tehnologii au transformat diviziunea muncii şi relaţia dintre om şi mediul natural. Noţiunea de slujbă pe viaţă a devenit caducă, transformându-se, de asemenea şi semnificaţia noţiunilor de profesie, abilitate şi învăţare. Tinerii trebuie să fie responsabilizaţi şi împuterniciţi să valorifice aceste noi condiţii ale umanităţii. Studenţii trebuie să achiziţioneze metode de preluare şi manipulare a cunoştinţelor şi informaţiilor. Ei trebuie să fie capabili să recunoască şi să gestioneze propriile procese şi căi de învăţare, să le definească în parametri locali simpli şi să le împărtăşească cu alţii. Ei trebuie să descopere soluţii la probleme şi să utilizeze autoevaluarea pentru controlul direcţiei, intensităţii şi nivelului muncii lor, în felul acesta contribuind la durabilitatea vieţii pe această planetă.

Educaţia pentru cetăţenia democratică vizează să ofere oamenilor cunoştinţele, înţelegerea, competenţele şi atitudinile care îi vor ajuta să joace un rol eficient în societate, fie că se manifestă la nivel local, naţional sau internaţional. Acest tip de educaţie îndrumă spre informarea cu privire la drepturile umane, la responsabilităţi şi îndatoriri cetăţeneşti şi ajută la înţelegerea modului în care cetăţenii pot exercita influenţă la nivelul societăţii sau conducerii ţării. Educaţia pentru cetăţenie se referă, în general, la un set de idei referitoare la socializarea politică şi civică a cetăţenilor în viitor şi la capacitatea acestora de a fructifica valorile umane ale unei societăţi democratice. De asemenea, se realizează având la bază principiile universalităţii şi imparţialităţii, după cum întăreşte Maha Hilal (2014, 1).

David Lefrancois şi Marc Andre Ethier (2007, 3) conturează această educaţie pentru cetăţenie ca o completare la instrucţia civică, în condiţiile în care obiectul instrucţiei civice îl reprezintă cunoaşterea drepturilor şi îndatoririlor. Jean-Marie Heydt (2001, 24) suliniază că educaţia pentru cetăţenie este reprezentată ca aflându-se în responsabilitatea a familiei, a părinţilor care sunt mai în măsură să intervină în mod direct, şi timpuriu în educaţia copiilor învaţă respectul pentru reguli comune, îşi asumă responsabilitatea individuală în contextul bunăstării colective sau respectul pentru lege. Se subliniază că educaţia pentru cetăţenie – ca formare a responsabilităţii faţă de grup, colectiv şi

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

bine comun – depinde de familie. Această orientare interpretativă susţine ideea că rolul şcolii şi al statului în educarea cetăţeniei este auxiliar, acest tip de educaţie realizându-se cu precădere în grupul familial.

Educaţia în sensul principiilor şi practicilor democratice produce cetăţeni capabili de a participa efectiv în democraţie, de a valorifica drepturile şi responsabilităţile sociale în temeiul cetăţeniei lor. Acolo unde educaţia pentru cetăţenie democratică lipseşte, este slabă sau neuniformă, se prefigurează o cetăţenie neparticipativă, neangajantă. Antidotul pentru instalarea acestui tip de cetăţenie este, în viziunea lui John Patrick (2000, 3), un program coerent de activităţi educaţionale deliberat şi explicit academice desfăşurate în tandem cu activităţi experienţiale de învăţare în contextul vieţii civice şi politice. Aşadar, doar şcoala nu acoperă în întregime nevoile de formare a cetăţeniei democratice. Cele mai eficiente practici în aceste sens se orientează pe două dimensiuni: o dimensiune se axează pe predarea şi învăţarea ideilor cheie cu privire la substanţa democraţiei, prin curriculum-ul şcolar; în procesul maturizării elevilor, aceleaşi concepte de bază se vor interconecta în etape de adâncime şi complexitate crescută. A doua dimensiune se referă la aplicarea conceptelor cheie la analiza şi interpretarea aspectelor publice şi problemelor democratice. Expunerea sistematică la idei democratice şi apoi aplicarea lor în dezbateri, în organizare de informaţii şi de acţiuni sunt premise ale unui angajament civic consolidat şi constructiv.

Se poate observa că nu putem exclude nici rolul familiei nici rolul şcolii din educarea cetăţeniei democratice, însă nici nu putem acorda rolul suprem uneia dintre aceste două instanţe. Familia, şcoala şi societatea reprezintă parteneri în formarea cetăţenilor competenţi civic şi interdependenţa lor trebuie să acţioneze la orice vârstă a cetăţeanului – în copilăria timpurie, în adolescenţă, la maturitate şi la vâsta a treia. Necesitatea acestui parteneriat este susţinută şi de varietatea motivaţiilor participării la viaţa comunităţii. Robert N. Bellah, Richard Madsen, William M. Sullivan, Ann Swidler şi Steven M. Tipton (1985/2007, 196) sunt de părere că simţul responsabilităţii civice sau datoriei serveşte drept impuls pentru ca unii oameni să îşi orienteze resursele materiale sau non-materiale în eforturi civice. Argumentaţia care vine în sprinijnul ideii parteneriatului enunţat mai sus este că atitudinile şi comportamentele bazate pe simţul datoriei civice îşi încep dezvoltarea de timpuriu în viaţa individului şi sunt conectate la procesul de socializare. Jeffrey A. Burr, Francis G. Caro şi Jennifer Moorhead (2002, 90) afirmă în sprijinul acestei idei că volutariatul fundamentat pe cauze non-politice sau politice este

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

deprins de copii şi de adolescenţi de la părinţi şi alte persoane din reţeaua lor socială. De asemena, acordarea de timp pentru a învăţa despre organizaţii comunitare şi pentru a participa în cadrul diferitelor organizaţii sunt, de asemenea, comportamente ce se deprind de timpuriu în viaţă. Mai departe, socializarea civică şi politică, la fel ca şi alte dimensiuni ale socializării, continuă pe parcursul vieţii odată cu noile roluri şi experienţe ce influenţează modul în care oamenii percep comunitatea lor, structurile politice şi locul lor în contextul larg social şi politic al lumii. În acest parcurs al dezvoltării civice al individului intervin diferite evenimente care pot influenţa modul în care adultul gestionează angajarea sa civică sau politică, de pildă, nivelul de edicaţie, schimbarea statutului marital, rolul de părinte, implicarea pe piaţa muncii, statutul de proprietar, vecinătatea, tranziţii profesionale.

Este îndreptăţită, din nou, precizarea că în procesul socializării civice a individului pe parcursul dezvoltării sale în viaţă recunoaştem necesitatea contribuţiei interdependente a familiei, şcolii şi societăţii, fiecare prin mijloacele specifice educaţionale, de formare, organizaţionale sau ale mass-mediei.

2. Cetăţenia activă – strategii de învăţare centrate pe familie

Înainte de a derula, în această analiză, modalităţi specifice de intervenţie pentru formarea competenţei civice şi rezultate concrete ale unor cercetări ce aduc viziuni din perspectiva familiei, şcolii sau societăţii este necesară o incursiune în relaţia dintre competenţa civică şi particularităţi ale vârstei indivizilor. Date de cercetare au demonstrat în decursul timpului existenţa unei relaţii consistente între vârsta cronologică şi angajamentul civic (Burr, Caro şi Moorhead, 2002; Glenn şi Grimes, 1968; Strait, Parrish, Elder şi Ford III, 1989; Verba şi Nie, 1972). Câteva constatări interesante şi care sunt în consonanţă cu rezultate anterioare sunt cele prezentate de Jeffrey A. Burr, Francis G. Caro şi Jennifer Moorhead (2002, 92) în urma unei cercetări realizate în anii 1998-1999, în Boston, pe 677 subiecţi, cu vârste cuprinse între 18 şi 92 de ani. Cercetătorii au evaluat participarea la vot, donarea de bani unui partid politic sau unei campanii, participarea la întâlniri ale comunităţii locale (vecinătăţii), participarea la întâlniri la nivelul oraşului sau guvernului, implicarea ca voluntar pentru un partid politic sau campanie politică. Categoriile de vârstă analizate au fost împărţite astfel: adult tânăr – 19-39 ani, adult de vârstă medie – 40-59 de ani, adult matur peste 60 de ani. Rezultatele privind tipurile de activităţi civice întreprinse, indiferent de

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

vârsta participanţilor, au arătat că 63% au participat la vot în anul respectiv, 28% participă la întâlniri la nivel de oraş şi guvern, iar 9,2% întreprind activităţi de voluntariat pentru un candidat sau organizaţie politică. Explicaţia rezultatelor constă în aceea că ultimul tip de activitate civică solicită cele mai multe resurse ale individului şi un grad înalt de motivare. În ceea ce priveşte caracterizarea pe categorii de vârstă s-a constatat că participarea la vot este scăzută la adultul tânăr atunci când se fundamentează cariera şi se constituie familii, gradul de participare crescând la adultul de vârstă medie. Tendinţa de creştere a implicării civice la vârsta de mijloc şi scădere a ei la vărsta matură se menţine pentru toate activităţile de paricipare civică evaluate. Alte rezultate ale studiului arată că educaţia înregistrează o relaţie pozitivă cu fiecare formă a participării civice, excepţie făcând donaţia de bani, pentru care venitul reprezintă o variabilă semnificativă. Pe măsură ce indivizii acordă mai mult timp locului de muncă, creşte şi disponibilitatea pentru voluntariat. Existenţa copiilor în familii creşte probalilitatea participării la întâlniri locale şi scade şansele părăsirii localităţii pentru întâlniri la nivelul ţării. Sintetizând datele (Burr, Caro şi Moorhead, 2002, 91) se poate constata că adulţii de vârstă medie sunt mai puternic ataşaţi şi integraţi în comunitatea locală, trec prin mai puţine etape de tranziţie legate de ciclurile vieţii şi, astfel, sunt mai receptivi la evenimentele comunităţii, la manifestarea credinţelor lor, la valorificarea experienţei şi abilităţilor în context civic sau la donarea de bani. Prin comparaţie cu această categorie de vârstă, adultul tânăr se confruntă cu schimbări suprapuse în timp scurt, cum ar fi educaţia, intrarea în câmpul muncii, constituirea unei familii, ceea ce generează un comportament civic mai puţin activ. Vârsta matură intervine cu tranziţia spre pensionare, limitarea funcţionării organismului sănătos, posibila intervenţie a văduviei, ceea ce determină o uşoară scădere a participării civice faţă de perioada activă profesional, dar nu mai redusă decât în perioada de adult tânăr.

Rezultatele cercetărilor care aduc în atenţie particularităţi ale indivizilor legate de vârstă, de evoluţia socială şi civică în diferite etape de viaţă constituie elemente fundamentale atunci când se proiectează programe de dezvoltare a competenţei civice, de stimulare a cetăţeniei active. Educaţia şi formarea competenţei civice la orice vârstă, indiferent de particularităţile sociale ale acelei etape, constituie o necesitate, deoarece educaţia acţionează ţintit asupra unor obiective concrete şi poate să dezvolte abilităţi la momentul prezent, depăşind limitele sau obstacolele manifestate anterior actului de formare. Intervenind conform acestui

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

principiu, perioada şcolarităţii mici poate deveni una de contact cu organizaţiile sociale, cu viaţa comunităţii, cu iniţiativa socială; tânărul care intră în câmpul muncii poate fi stimulat să valorifice apartenenţa la grupul profesional ca pe o oportunitate pentru implicare comunitară şi civică; iar persoanele de vârsta a treia, pot, receptând stimulii educaţionali adecvaţi, să valorifice experienţa, abilităţile, timpul disponibil în acţiuni sociale şi politice.

Corelarea educaţiei pentru cetăţenie activă cu educaţia familiei apare ca o strategie educaţională concepută pentru vârstele mici şi nu numai. Familia reprezintă un prim cadru în care copilul este învăţat să se comporte şi să devină o personalitate democratică şi un cetăţean activ. Pentru dezvoltarea competenţei civice a copilului mic se cere în primul rând, o familie, un grup de adulţi educaţi în spiritul implicării civice, permeabili la o antrenare transgeneraţională a copiilor, tinerilor, adulţilor şi vârstnicilor în construcţia socială a cetăţeniei active. Problema care se delimitează este cum să învăţăm familia să acţioneze sinergic în spiritul cetăţeniei active. Noutatea care se prefigurează în acest sens este învăţarea centrată pe familie (NIACE, 2009, 1) cu scopul de a corela resursele sociale şi civice ale membrilor familiei, de a întări puterea de acţiune a familiei în cadrul comunităţii şi de a genera cooperarea interfamilială şi intergeneraţională. Prin acest tip de formare a cetăţeniei active centrată pe familie se valorifică o serie de beneficii cum ar fi: se împărtăşesc abilităţi şi experienţe la nivel intergeneraţional, se stimulează comunicarea în cadrul căminului familial şi relaţionarea intrafamilială, se exersează roluri şi responsabilităţi în funcţie de etapa de viaţă a familiei, se concretizează o a doua şansă în cazul în care adulţii nu şi-au însuşit abilităţi civice şi se deschid oportunităţi noi, creative de învăţare, se educă asumarea responsabilităţii, luarea deciziilor în raport cu societatea în care familia reprezintă un fundament pentru cetăţenie. Metodele şi tehnicile învăţării centrate pe familie determină angajarea adulţilor şi copiilor în abodarea unor probleme legate de slaba performanţă şcolară sau marginalizare socială. Învăţarea centrată pe familie nu este limitată doar la cadrul propriei familii, ci presupune implicarea mai multor generaţii, a prietenilor sau a altor persoane semnificative. A lucra şi învăţa împreună ca familie este fundamentul acestui tip de învăţare care asigură premisele dezvoltării cetăţeniei active. Formarea competenţei civice centrată pe familie subliniază prezenţa şcolii în stimularea acetui tip de învăţare prin interacţiune intergeneraţională. Diferite instanţe educaţionale,

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

gunernamentale sau non-guvernamentale, sunt chemate să îndeplinească aceste obiective.

3. Rolul şcolii în crearea de comunităţi educaţionale active

Instituţiile educaţiei deţin un potenţial puternic de socializare în pregătirea copiilor pentru cetăţenia activă. Şcoala, în societăţi democratice, are rolul de a furniza elevilor săi experienţe care să-i echipeze cu informaţii, cunoştinţe, abilităţi şi dispoziţii necesare pentru a trăi şi contribui la societatea civilă. Susie Burroughs, Peggy F. Hopper, Kay Brocatim şi Angela Sanders (2008, 3) pun la dispoziţie date cu privire la un program educaţional conceput pentru a sprijini educatorii în crearea şi implementarea de alte programe educaţionale la nivel local şi internaţional. Programul cadru, numit *Educaţie pentru actul democratic* (*Education for Democracy Act)*, este autorizat de Congresul Satelor Unite pentru finanţarea Departamentului de Educaţie al Statelor Unite, care facilitează, la rândul său, elaborarea şi implementarea de diferite programe de educaţie cetăţenească şi civică. Un exemplu concludent îl reprezintă programul Civitas: Program de schimb internaţional privind educaţia civică, fondat în 1990. În timp, programul a devenit o reţea dinamică ce susţine schimburile internaţionale de idei şi bune practici în educaţia civică. Scopul programului Civitas este elaborarea, pe baza colaborării, de materiale curriculare şi oportunităţi de dezvoltare profesională pentru educatori din Statele Unite şi din lume. Un parteneriat instituit în 1995 – Florida-Texas-Mississippi-Ungaria-Romania – oferă oportunităţi de schimb cultural pentru studenţi, profesori, universităţi, lideri civici, oficiali aleşi. Activităţile incluse în acest parteneriat s-au centrat pe: a) colaborare trans-culturală şi mentorizare a design-ului curriculum-ului educaţiei civice; b) conţinutul şi pedagogia formării în educaţia civică; c) cercetare a nevoilor educaţionale pentru stabilirea beneficiilor schimburilor culturale şi delimitarea direcţiei viitoarelor iniţiative. O imagine concludentă a rezultatelor eforturilor de parteneriat ne este conturată de Susie Burroughs, Peggy F. Hopper, Kay Brocatim şi Angela Sanders (2008, 4) prin exemplul taberei democratice anuale, găzduită de centrul Civitas din Misisipi care a reunit 22 de educatori din trei ţări ale Statelor Unite (Florida, Texas, Misisipi), două ţări europene (Ungaria, România) şi două ţări ale Americii Latine (Panama, Peru). Tabăra democratică internaţională pentru formatori, prin metodele şi mijloacele educaţionale utilizate, a produs o serie de efecte asupra participanţilor: lărgirea sferei de înţelegere a conceptului de cetăţenie democratică şi a viziunii cu privire la strategiile

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

de predare şi formare a cetăţeniei democratice, creşterea angajamentului faţă de importanţa educaţiei cetăţeniei într-o societate democratică, orietarea spre opţiunea de predare a conceptului de cetăţenie democratică în manieră explicită, exemplificatoare, conştientizarea impactului perspectivei culturale în înţelegerea şi formarea cetăţeniei democratice şi necesitatea deschiderii spre interculturalitatea interpretării conceptului. Achiziţia fundamentală a programului derulat este câştigarea conştiinţei faptului că profesorii sunt chemaţi să transmită nu doar informaţii despre democraţie şi cetăţenie activă, ci să formeze atitudini de deschidere faţă de interculturalitate, faţă de valorificarea oportunităţilor de creştere profesională şi socială, de dezvoltare personală prin participare civică, de progres social prin contribuţie la viaţa comunităţii.

Aşa cum competenţa civică reprezintă suma rezultatelor învăţării individului necesare pentru manifestarea cetăţeniei active, tot aşa, competenţa de a învăţa să înveţi poate fi înţeleasă ca un amestec complex de cunoştinţe, abilităţi, valori, atitudini şi dispoziţii ce sprijină individul să devină un student pe parcursul întregii vieţi, angajându-se în oportunităţi de învăţare formală şi non-formală. Recomandarea Consiliului Europei cu privire la cadrul competenţelor cheie necesare de format la nivelul Europei conţine următoarea definiţie a conceptului de a învăţa să înveţi, actualizată de Bryony Hoskins şi Ruth Deakin Crick (2008, 9). A învăţa să înveţi este abilitatea de a persevera şi persista în învăţare, de a organiza propria învăţare prin management al timpului şi informaţiei, atât individual, cât şi în grup. Această competenţă presupune a avea conştiinţa procesului de învăţare şi a nevoilor, presupune identificarea oportunităţilor şi abilitatea de a depăşi obstacole pentru o învăţare de succes. Această competenţă înseamnă a câştiga, a procesa şi asimila noi cunoştinţe şi abilităţi, precum şi căutarea şi utilizarea de noi orientări. A învăţa să înveţi angajează individul în a construi, pe baza experienţei de învăţare şi de viaţă, pentru a putea aplica acele cunoştinţe şi abilităţi într-o varietate de situaţii: acasă, la muncă, în educaţie şi formare. Competenţa civică şi competenţa de a învăţa să înveţi sunt complementare, iar cetăţenia activă şi învăţarea pe parcursul vieţii sunt rezultate sociale interconectate.

Ideea că învăţarea poate conduce la schimbări profunde la nivelul individului şi comunităţilor este o legătură importantă între cele două competenţe de bază discutate anterior. În contextul dezaterii cu privire la competenţe cheie pentru viaţă, în secolul XXI, Helen Haste (2001, 95, *apud* Hoskins şi Crick, 2008, 12) identifică o metacompetenţă superioară ierarhic celor două, aceea de a fi capabil de a gestiona tensiunea dintre

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

inovaţie şi continuitate. Şcoala ar trebui să se ocupe de dezvoltarea acestei competenţe la elevi şi studenţi deoarece aceasta reprezintă o premisă atât pentru învăţarea pe parcursul vieţii cât şi pentru cetăţenia activă. Autoarea afirmă că pentru ca oamenii să fie capabili să gestionaze această tensiune au nevoie de formarea unor competenţe adiţionale: asimilarea adaptativă a schimbărilor tehnologice; a face faţă ambiguităţii şi diversităţii; găsirea şi sprijinirea reţelelor comunitare; gestionarea motivaţiei şi emoţiei; responsabilitate morală şi cetăţenie.

Dezvoltarea structurată a competenţelor pentru a forma cetăţeni responsabili şi bine integraţi social a devenit o preocupare constantă la nivelul Uniunii Europene. Competenţa civică a devenit un obiectiv al politicilor educaţionale ale Uniunii Europene şi un mijloc pentru întărirea democraţiei şi coeziunii sociale în faţa creşterii diversităţii şi a unui persistent "deficit democratic" (Follesdal şi Hix, 2005, 1). În anul 2007 Consiliul Educaţiei a identificat competenţa civică drept unul dintre cei 16 indicatori utilizaţi pentru a măsura progresul realizat în contextul Strategiei de la Lisabona în domeniul educaţiei şi formării (Strategia de la Lisabona este politica Uniunii Europene pentru creşterea competitivităţii şi a coeziunii sociale în Europa anului 2010). Această competenţă a fost, de asemenea, identificată ca fiind una din cele opt competenţe cheie pe care tinerii din Europa ar trebui să le dezvolte până la finalizarea educaţiei şi formării iniţiale (Consiliul Educaţiei, 2006). Exista câteva repere semnificative ale noii viziuni asupra copilariei, familiei, şcolii si educaţiei, care au adus; de asemenea, contributii majore în abordarea violentei scolare. Interesul relativ recent faţă de violenţa în şcoli are loc în contextul unei schimbări profunde şi continue în practica şi teoria educationala. Oficial, preocuparea pentru violenţa în şcoli ca problemă de politică naţională şi a Comunităţii Europene nu are un trecut îndelungat. Aceasta s-a exprimat prin: Conferinta experţilor organizată de Consiliul Europei la Utrecht (24-26 februarie 1997), cu tema *Siguranţa în şcoli* [Safety in schools]; Primul Congres Mondial organizat de Observatorul European privind *Violenţa în Şcoli şi Politici Publice* (Paris, martie 2001); Conferinţa Consiliului Europei de la Bruxelles (26-28 noiembrie, 1998), cu tema de lucru *Violenţa în şcoli: sensibilizare, prevenire, penalităţi* [Violence in schools: awarenessraising, prevention, penalities]; Meeting of Safety and Security in Education – UNICEF HQ (2002); - Acţiunile sub auspiciile proiectului integrat *Raspunsuri la violenţa cotidiană într-o societate democratic*a (2002-2004): Strasbourg (2002) (Jigău, Liiceanu şi Preoteasa, 2006, 14). Noua concepţie asupra copilăriei se împleteşte organic cu noua viziune asupra şcolii, ca

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

microcosmos al societăţii. Astfel, şcoala capătă misiunea de a promova încrederea în sine şi dezvoltarea personală a tuturor copiilor, de a-i încuraja în procesul de asimilare a cunostinţelor si deprinderilor necesare rolului lor activ în viaţa economică, socială şi culturală şi de a-i pregăti să devină cetaţeni responsabili, care să contribuie la dezvoltarea societăţii democratice, pluraliste, deschise altor culturi. Prin urmare, şcoala, ca spaţiu al transparenţei şi comunicării, are menirea de a interveni în procesul de prevenire şi combatere a violenţei prin aplicarea de politici adaptate pentru dezvoltarea cetăţeniei active, într-un proces colaborativ intergeneraţional ce valorifică unitar resursele comunităţii (copil, familie, mediu educaţional, comunitate locală, societate civilă).

David Kerr (2010, 22) prezintă rezultatele unui Studiului Internaţional privind educaţia civică şi cetăţenia (ICCS) aplicat în Asia, America Centrală şi de Sud, între anii 2007-2010. În studiu au fost implicaţi 140 000 de elevi, 62000 de profesori, investigaţi în 5000 de şcoli. Din cele 38 de ţări, 26 sunt din Europa. David Kerr (2010, 28) a explicat că obiectivul ICCS a fost să investigheze cum sunt educaţi tinerii pentru a deveni cetăţeni activi, cum sunt pregătiţi pentru a-şi asuma cu seriozitate rolul de cetăţean, iar rezultatele sunt valide şi relevante chiar dacă unele ţări ca Germania sau Franţa nu au participat. Analizând rezultatele, David Kerr a concluzionat că în educaţie accentul se pune încă pe transferul de cunoştinţe, ceea ce reprezintă aspectul cognitiv, deşi dezvoltarea de abilităţi (analitice, de observare şi argumentative) este, de asemenea, foarte importantă. Astăzi, nu doar cunoaşterea este importantă: şcoala trebuie să transfere atitudini şi să ceeze modele comportamentale la elevi. Cea mai bună metodă de a realiza acest obiectiv este ca elevii să ia parte la viaţa comunităţii atât în şcoală, cât şi în afara ei. Există unele şcoli, dintre cele participante la studiu, în care se acordă atenţie acestui aspect, raportează David Kerr (2010, 23).

S-a dovedit, în contextul cercetării că şcoala joacă un rol vital. Şcoala poate contribui la dezvoltarea cetăţeniei active dacă mediul şcolar este modelat în aşa fel încât să susţină dezvoltarea competenţei civice. Mediul ar trebui să genereze dezbatere deoarece alevii au nevoie de exersarea abilităţilor de luare a deciziilor. Relaţia dintre familie, şcoală şi comunitate ar trebui să fie îmbunătăţită: părinţii să se implice în procesul educaţional, să beneficieze de oportunităţi de a intra în şcoală, de a comunica şi prezenta exemple. Un alt aspect important este întărirea interacţiunilor între elevi, învăţarea unul de la altul, relaţia dintre diferite grupuri de vârstă.

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

Bryony Hoskins (2010, 33) conchide că una dintre cele mai importante caracteristici ale formării competenţei civce este ca învăţarea să se desfăşoare într-o comunitate practică, ce poate fi localizată oriunde: pe stradă, în clasă, în diferite comunităţi (şcoli, asociaţii, conferinţe, acasă etc.). Învăţarea se realizează prin contacte sociale, în cadrul activităţilor desfăşurate în comunitate.

David Kerr, Linda Sturman, Wolfram Schulz şi Bethan Burge (2010, 18) estimează că în ultimii 10 ani ţările şi instituţiile Europei s-au angajat în activităţi complexe de educare şi formare civică şi cetăţenească. Aceste activităţi se concretizează în:

Iniţierea de programe şi politici, cum ar fi programe de cetăţenie activă, ce încurajează schimbul de informaţii şi expertiză între oameni;

Crearea unor reţele între specialişti în politici educaţionale şi practicieni, cum ar fi Reţeau coordonatorilor naţionali Educaţie pentru cetăţenie democratică şi drepturi umane (EDC/HRE);

Dezvoltarea unor cadre, resurse şi seturi de instrumente, cum ar fi, Cadrul Convenţiei pentru EDC/HRE şi setul de instrumente EDC/HRE pentru specialiştii în politici educaţionale;

Identificarea competenţelor cheie pentru învăţarea pe parcursul vieţii, cum ar fi, ”competenţe sociale şi civice” şi ”conştiinţă culturală şi exprimare culturală”;

Crearea de comisii pentru cercetări şi studii ce furnizează informaţii despre progresul şi impactul politicilor şi programelor asupra atitudinilor şi comportamentelor tinerilor.

Din cercetările coordonate în domeniul educaţiei civice şi cetăţeneşti în Europa se pot contura o serie de nevoi ce se cer a fi încă satisfăcute sau perspective de dezvoltare viitoare. Există blocaje între viziunea de politică educaţională şi ceea ce funizează curriculum-ul, între curriculum intenţiont şi curriculum implementat, între teorie şi practică. Se impun ca necesare formarea cetăţeniei active prin strategii experienţiale şi în acord cu viziunea comunităţii largi, diversificarea metodelor de formare şi evaluare a competenţei civice, cooperarea şi colaborarea crescută în împărtăşirea experienţei şi expertizei în domeniul civismului şi cetăţeniei între ţările Europei, păstrarea acestei arii educaţionale între priorităţile politice şi educaţionale în Europa.

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei” din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

Bibliografie

Bellah, Robert N., Madsen, Richard, Sullivan, William M., Swidler, Ann şi Tipton, Steven M., 1985/2007, *Habits of the heart: individualism and commitment in American life*. Berkeley, University of California Press. Los Angeles.

Burr, Jeffrey A., Caro, Francis G. şi Moorhead, Jennifer, 2002, Productive aging and civic participation**,** *Journal of Aging Studies***,** 16, 87–105.

Burroughs, Susie, Hopper, Peggy F., Brocatim, Kay şi Sanders, Angela, 2008, Teaching for and about citizenship in a democratic society: comparative views of a selected civic educators in the United States, Europe, and Latin America. *International Journal of Social Education*, 22, 2, 49-69.

Follesdal, Andreas şi Hix, Simon, 2005, Why There Is a Democratic Deficit in the EU. *European Governance Papers* (EUROGOV) no. C-05-02, Brussels.

Glenn, Norval D. şi Grimes, Michael, 1968, Aging, voting and political interest. *American Sociological Review*, 33, 563–575.

Haste, Helen, 2001, Ambiguity, autonomy and agency: psychological challenges to new competence. În D. Rychen, şi L.Salganik (Eds.). *Definition and selecting key competencies.* Kirkland, WA: Hogreffe and Huber, (pp. 93-120).

Heydt, Jean-Marie, 2001, Éducation à la citoyenneté démocratique: des mots et des actes. Une enquête des ONG. Éditions du Conseil de l'Europe, Strasbourg.

Hilal, Maha. (2014). *Civic Education Resource Guide*. http://www.internationalpeaceandconflict.org/profiles/blog/show?id=780588%3ABlogPost%3A793534&xgs=1&xg_source=msg_share_post#.VD9he_msVjI.

Hoskins, şi Crick, Ruth Deakin, 2008, *Learning to Learn and Civic Competences: different currencies or two sides of the same coin*?, Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg, 1-22.
http://crell.jrc.ec.europa.eu/Publications/CRELL%20Research%

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.

20Papers/Learning%20to%20Learn%20and%20Civic%20Competences%20FINAL%20final.pdf

Hoskins, Bryony Louise, 2010, Active Citizenship Composite Indicator. În *A Europe of Active Citizens: Assessment, Policy Responses and Recommendations on Active Citizenship Education*. Summary Report. International Conference, Budapest, November, 11, 2010. (pp. 30-33).

Jigău, Mihaela, Liiceanu, Aurora şi Preoteasa, Liliana, 2006. *Violența în școală*. Editura Alpha MDN, Bucureşti.

Kerr, David, 2010, Who is an active citizen? Preparing European young people to undertake their role as citizens: the results of the International Civic and Citizenship Education Study (ICCS). In *A Europe of Active Citizens: Assessment, Policy Responses and Recommendations on Active Citizenship Education*. Summary Report. International Conference, Budapest, November, 11, 2010. (pp. 21-27).

Kerr, David, Sturman, Linda, Schulz, Wolfram şi Burge, Bethan, 2010, *ICCS 2009 European Report Civic knowledge, attitudes, and engagement among lower secondary students in 24 European countries*, International Association for the Evaluation of Educational Achievement. Amsterdam.

Lefrancois, David şi Ethier, Marc Andre, 2007, Upon Which Conception on Citizenship Should We Build a Model for Civic Education? *College Quarterly*, 10, 1, 1-10.

NIACE Promoting Adult learning, 2009, *The Learning Familiy: A NIACE briefing note.*http://shop.niace.org.uk/media/catalog/product/L/e/Learning-Family-briefing.pdf

Patrick, John J., 2000, Introduction to Education for Civic Engagement in Democracy. În S. Mann şi J.J. Patrick (Eds.). *Education for Civic Engagement in Democracy: Service Learning and Other Promising Practices,* ERIC Clearinghouse for Social Studies, Indiana.

Strait, John M., Parrish, Charles J., Elder, Charles D. şi Ford III, Coit., 1989, Life span civic development and voting participation. *American Political Science Review*, 83, 443–464.

Verba, Sidney şi Nie, Norman, 1972, *Participation in America,* Harper and Row, New York.

Jitaru, O. (2014). Education for Active Citizenship. Intergenerational Cooperation Strategiesm [Educatia pentru cetatenie activa. Strategii de cooperare intergenerationala]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, 2014, Tomul 13, Decembrie, pp. 81-93.